

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa,

Adam Bodnar

VII.564.41.2016.AJK

Pani
Barbara Stanisławczyk-Żyła
Prezes Zarządu Polskiego Radia S.A.

al. Niepodległości 77/85
00-977 Warszawa

Do wiadomości Rzecznika Praw Obywatelskich przekazane zostało pismo Zarządu Związku Zawodowego Dziennikarzy i Pracowników Programów Trzeciego i Drugiego Polskiego Radia (dalej: Zarząd) wraz listem Zarządu skierowanym do Pani Prezes. W liście tym wskazano, że pod koniec października 2016 r. doszło do odsunięcia od anteny Programu III Polskiego Radia dwóch dziennikarek: Pani Małgorzaty Spór oraz Pani Anny Zalesnej - Sewery. Obie serwisantki radiowe zostały przesunięte na trzymiesięczny okres do działu dokumentacji Informacyjnej Agencji Radiowej. Pracę w Programie III Polskiego Radia stracił ponadto dziennikarz Pan Damian Kwiek, który wziął udział w publicznym proteście przeciwko tej decyzji. W piśmie przekazanym Rzecznikowi przez Przewodniczącego Zarządu opisane działania uznano za naruszenie zasady niezależności i rzetelności dziennikarskiej, które stwarzają poczucie zagrożenia wobec nadal pracujących w Programie III Polskiego Radia dziennikarzy oraz mogą zostać uznane za przejaw cenzury przewencyjnej.

W związku z powyższym, pragnę wyrazić swoje zaniepokojenie obecną sytuacją dotyczącą polityki kadrowej w redakcji Programu III Polskiego Radia. Brak transparentności w odsuwaniu od anteny oraz zwalniania z pracy dziennikarzy pracujących w mediach publicznych może bowiem powodować naruszenie wolności słowa. W mojej ocenie decyzje w tym zakresie powinny być podejmowane w oparciu

o przejrzyste zasady, z poszanowaniem niezależności redakcyjnej dziennikarzy i redaktora naczelnego¹.

W tym kontekście pragnę uprzejmie zwrócić uwagę Pani Prezes na konstytucyjne oraz międzynarodowe **standardy realizowania misji publicznej oraz poszanowania swobody wypowiedzi w mediach publicznych, których ważnym elementem jest obowiązek prezentowania treści o pluralistycznym charakterze (zasada pluralizmu)**. Należy przy tym zauważyć, że zasada ta nie odnosi się wyłącznie do pluralizmu własności mediów (tzw. pluralizm zewnętrzny), ale również do różnorodności przekazywanych informacji, a więc do sfery opiniotwórczej (pluralizm wewnętrzny). **Przestrzeganie zasady pluralizmu wewnętrznego, a więc przekazywanie społeczeństwu różnorodnych informacji – w tym również poglądów kontrowersyjnych, czy skłaniających do dyskusji społecznej – ma istotny wpływ na jakość prezentowanych przez media informacji i jest warunkiem wypełniania przez nie swej misji.**

Zgodnie z art. 14 Konstytucji, Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność prasy i innych środków społecznego przekazu. Natomiast, stosownie do brzmienia art. 54 Konstytucji, każdemu – a więc również przedstawicielom prasy – zapewnia się wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji. Cenzura prewencyjna środków społecznego przekazu oraz koncesjonowanie prasy są na mocy Konstytucji zakazane.

Wolność słowa i wolność mediów, wyrażone w art. 14 i art. 54 ust. 1 Konstytucji, odnoszą się zarówno do mediów prywatnych, jak i do publicznej radiofonii i telewizji. Media publiczne stanowić powinny instytucjonalną gwarancję wolności wypowiedzi i pluralizmu środków przekazu społecznego. Aby tę funkcję spełniać, muszą jednak cechować się niezależnością, zarówno od interesów politycznych, jak i gospodarczych, pozwalającą na zachowanie wewnętrznego pluralizmu w treściach redakcyjnych.

W omawianym kontekście zasadne jest odwołanie się do art. 10 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych (dalej jako: EKPCz). Przepis ten stanowi o prawie do wolności wyrażania opinii, które obejmuje wolność posiadania poglądów oraz otrzymywania i przekazywania informacji i idei bez ingerencji władz publicznych i bez

¹ Por. stanowisko Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka z dnia 16 marca 2016 r. w sprawie zakończenia współpracy z dziennikarką Radia dla Ciebie, ostatni dostęp z dnia 21.11.2016 r.: http://beta.hfhr.pl/wp-content/uploads/2015/03/hfpc_stanowisko_16032015.pdf

względu na granice państwowe. W orzecznictwie dotyczącym tego przepisu ETPCz uznał zagwarantowaną w nim wolność za niezbędny fundament społeczeństwa demokratycznego i warunek rozwoju każdej jednostki (sprawa *Handyside przeciwko Wielkiej Brytanii*, skarga nr 5493/72). ETPCz podkreślił także rolę prasy i mediów w przekazywaniu informacji oraz prawo publiczności do ich otrzymywania (wyrok z 1979 r. *Sunday Times przeciwko Wielkiej Brytanii*, skarga nr 6548/74). Podkreślając zasadę pluralizmu, ETPCz przypisał państwu funkcję najwyższego gwaranta w tym zakresie (wyrok z 24 listopada 1993 r. *Informationsverein Lentia i in. przeciwko Austrii*, skarga 13914/88). ETPCz konsekwentnie w swych orzeczeniach stwierdza, że swoboda wypowiedzi stanowi jeden z najważniejszych fundamentów demokratycznego społeczeństwa oraz podstawowych warunków jego rozwoju i samorealizacji każdej jednostki. W tym kontekście należy podkreślić, że nie tylko prasa ma za zadanie przekazywanie informacji i idei – społeczeństwo ma też prawo do ich otrzymywania.

Na tle art. 10 EKPCz, w doktrynie wskazuje się, że „skoro Konwencja wymaga od państwa poszanowania zasady pluralizmu, to musi to znajdować należyte zapewnienie w działalności mediów publicznych, zwłaszcza przybierając postać pluralizmu wewnętrznego zorientowanego na sposób działania i treści programowe nadawcy publicznego. W żadnym więc razie media publiczne nie mogą pozostawać w pełnej kontroli i dyspozycji aktualnego gabinetu rządowego czy większości parlamentarnej” (zob. L. Garlicki, P. Hofmański, A. Wróbel, *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Komentarz do artykułów 1-18, Tom I. Komentarz*, Warszawa 2010, Legalis).

Na konieczność przedstawiania przez media publiczne zróżnicowanych informacji i poglądów wskazano również w wyroku ETPCz z dnia 17 września 2009 r. w sprawie *Manole i in. przeciwko Mołdawii* (skarga 13936/02), stwierdzając, że (punkt 108.): „państwo, jako najwyższy gwarant pluralizmu, musi zapewnić, poprzez prawo i praktykę, że publiczność ma za pośrednictwem telewizji i radia dostęp do niezależnej i rzetelnej informacji, oraz do spektrum opinii i komentarzy, odzwierciedlających m.in. różnorodność perspektyw politycznych w kraju, oraz że dziennikarze i inni pracownicy mediów audiowizualnych nie są powstrzymywani od przekazywania takich informacji i komentarzy (...)”. Z powyższego wyroku wynika, **obowiązek władz mediów publicznych**

zagwarantowania dziennikarzom możliwości wykonywania swojej pracy bez nacisków i powinny powstrzymać się od niepotrzebnej ingerencji w przekazywane treści. Władze publicznego medium nie mogą prowadzić polityki kadrowej zmierzającej do tego, aby na jego antenie prezentowane było stanowisko pewnej tylko grupy politycznej, społecznej czy religijnej.

Również prawo Unii Europejskiej uwzględnia znaczenie niezależności mediów. W art. 11 ust. 2 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej wyrażona została zasada pluralizmu. W myśl powołanego przepisu „szanuje się wolność i pluralizm mediów”. Na potrzebę ochrony zasady pluralizmu zwróciła także uwagę Komisja Europejska w analizie opracowanej w styczniu 2007 r. (*Commission three-step approach for advancing the debate on media pluralism within the European Union*, IP/07/52). Zgodnie z nią pluralizm wymaga dbania o różnorodność geopolityczną i kulturową. Oznacza to konieczność przedstawiania zróżnicowanych poglądów, ujęć i wieloaspektowego ukazywania spraw w celu realizacji tzw. „communication right” odbiorcy, dającego mu prawo do uzyskania pełnej, uczciwej informacji oraz możliwość usłyszenia i porównania wielu opinii (za: *Własność mediów. Pluralizm informacyjny. Wolność słowa*, red. D. Bychawska-Siniarska, Warszawa 2011, s. 8).

Warto również zaznaczyć, że Rekomendacje Komitetu Ministrów Rady Europy z 15 lutego 2012 r. w sprawie zarządzania mediami publicznymi² przewidują, iż wydawcy programów w mediach publicznych powinni cieszyć się niezależnością edytorską. Oznacza to, że zarząd mediów publicznych nie powinien ingerować w niezależność redakcyjną, w szczególności podejmować decyzji co do zakresu tematycznego programu, czy też odnośnie do gości zapraszanych do programu.

Opisana na wstępie niniejszego wystąpienia praktyka wywiera, w ocenie Rzecznika, negatywny wpływ na niezależność dziennikarską poprzez zachęcanie do konformistycznego wypełniania przez nich swoich obowiązków. Następstwem braku „redakcyjnego pluralizmu” jest autocenzura i powstawanie prewencyjnych ograniczeń, które są bardzo groźne z punktu widzenia swobody wypowiedzi, ponieważ

²[https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CM/Rec\(2012\)1&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=CM&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383&direct=true](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CM/Rec(2012)1&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=CM&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383&direct=true)

bezpośrednio przekładają się na naruszenie praw odbiorców do uzyskiwania rzetelnej informacji na tematy istotne społecznie.

Mając na uwadze powyższe, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2014 r., poz. 1648 ze zm.), uprzejmie proszę Panią Prezes o przedstawienie szczegółowych wyjaśnień w niniejszej sprawie.